تاثیر جهانی شدن بر نظام تعلیم و تربیت ایران[1]

میترا عبدالهی[2]
یداله مهرعلی زاده[3]

تاریخ دریافت:۱۳۹۶/۱۱/۲۷ تاریخ پذیرش:۱۳۹۷/۶/۲۲ دفعات ویرایش: ۲

چکیده

هدف این پژوهش بررسی واکاوی تاثیر جهانی‌شدن و مسائل بنیادین مدیریت نظام تعلیم و تربیت ایران در راستای جهانی‌شدن بود. روش انجام این پژوهش اسناد پژوهشی و بررسی مقالات و دیدگاه‌های منتشر شده در مجلات علمی پژوهشی کشور در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹٤ و همچنین پیمایش دیدگاه‌های روسا و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های کشور بوده است. به منظور گردآوری داده‌ها از طریق سندکاوی و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد، نتایج پیمایش نظرات نشان داد؛ دانشگاهیان، جهانی شدن را یک نمود فرهنگی مثبت ارزیابی کرده‌اند و عمده‌ترین چالش تعلیم و تربیت ایران در راستای جهانی شدن را، ناهماهنگی بین سیاست‌های آموزشی ایران با سایر ملل پیشرفته، چالش محتوایی و عدم تسلط بر زبان خارجه ارزیابی کرده‌اند. تاثیر گذارترین عوامل بر روند جهانی‌سازی تعلیم وتربیت ایران را مدیریت تمرکز زدا و برخورد پویا با پدیده جهانی‌شدن دانسته‌اند. همچنین میزان آمادگی تعلیم و تربیت ایران در مسیر جهانی شدن را نسبتاً خوب ارزیابی کرده و معتقدند جهانی‌شدن تعلیم وتربیت ایران می‌تواند مزایای خوبی به همراه داشته باشد.

واژگان کلیدی: تعلیم و تربیت، جهانی‌شدن، مدیریت آموزشی، مسائل بنیادین

---

[1]. این مقاله برگرفته از رساله‌ی دکتری تحت عنوان "بررسی مسایل بنیادین نظام تعلیم و تربیت ایران" است که در رشته‌ی برنامه‌ریزی آموزشی سال ۱۳۹۳ در دانشگاه دولتی ایروان کشور ارمنستان دفاع شده است. قابل ذکر است که مقاله‌ی دیگری از بخش‌های مختلف این رساله استخراج و در مجله‌ی علوم تربیتی شهید چمران منتشر شده است.

[2]. دکتری برنامه‌ریزی آموزشی، **دانشکده‌ی مدیریت آموزشی**، دانشگاه دولتی ایروان، ایروان، ارمنستان، مسئول مکاتبه، پست الکترونیک: Mitra_abdollahi@yahoo.com

[3]. استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران، پست الکترونیک: Mehralizadeh_y@scu.ac.ir

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

مقدمه و بیان مسئله

ما درحال روبرو شدن با یک تحول تاریخی هستیم که همه فعالیت‌ها را در سطح خرد، کلان و میانی مورد ارزش‌گذاری مجدد قرار داده و ما را رویاروی چالش‌هایی قرار داده است که پاسخ های پویا و هوشمندانه‌ای را می‌طلبد. در چنین شرایطی نظام آموزشی به یک ابزار اصلی تبدیل شده است که ریسک‌ها را کم کرده، تهدیدها را کاهش داده و فرصت‌هایی را در اختیار می‌گذارد. موضوع جهانی-شدن پدیده جدیدی است که جایگاه ویژه‌ای در سپهر ادبیات معاصر جهان کنونی پیدا کرده و اندیشه‌ها و نظرهای بسیاری را به خود معطوف داشته است. جهانی‌شدن به مجموعه‌ای از دگرگونی‌ها اطلاق می‌شود که نه تنها عرصه‌های سیاست و اقتصاد، بلکه علم، فرهنگ و شیوهٔ زندگی را نیز دگرگون می‌سازد. جهانی‌شدن، زنجیره‌ای از دگرگونی‌هاست که عرصه‌های گوناگون فرهنگ، سیاست و اقتصاد کشورهای جهان را در بر گرفته و روابط متنوع و متقابلی میان واحدهای مستقل ملی برقرار ساخته است. در رابطه با تاثیرات جهانی شدن و پیامدهای آن برای کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، مطالعات و پیش بینی‌ها، دیدگاه‌ها و نظریه‌های مختلفی ارائه شده است. یکی از زمینه‌هایی که به طور زیادی تحت تاثیر فرآیندهای جهانی شدن قرار گرفته؛ نظام‌های‌آموزشی، کارآموزی و مهارت‌سازی در سطح جهانی و ملی و محلی است(مهرعلی زاده،۱۳۸۵).

در این حوزه سه اصطلاح جهانی‌شدن، جهانی‌سازی و بین المللی‌سازی وجود دارد. مهرعلی زاده (۱۳۸٤) در توصیف پدیده جهانی‌شدن آنرا مساله‌ای اجتناب‌ناپذیر و مطلوب می‌داند که مرزهای ملی و منطقه‌ای و جهانی را طی می‌کند و سپهر گفتمانی و جغرافیای سیاسی، فرهنگی و اجتماعی را در عرصه‌های مختلف زندگی مانند علم و دانش، قدرت و ثروت و منزلت دگرگون می‌سازد. در مقابل جهانی‌سازی و مدیریت آن، فرایند جهانی‌شدن است. اما بین المللی‌شدن یک کنش انتخابی و سیاسی و اجتماعی و اقتصادی دولت‌ها و ملت‌هاست که چالش‌های جهانی‌شدن و جهانی‌سازی را به فرصت تبدیل می‌نماید. خوش قدم و همکارانش(۱۳۹۱) و مهرعلی‌زاده(۱۳۸۵) نیز معتقدند در سال‌های اخیر جهانی‌شدن اهمیت ملاحظه‌پذیری در تفکر آموزشی و مهارت آموزی پیدا کرده است. هم سیاستگذاران و هم نظریه‌پردازان هر دو به دنبال راه و روش‌هایی برای فهم تاثیر جهانی‌شدن بر آموزش هستند. درعصر جهانی‌شده، لازم ا ست نظام‌آموزشی قادر به مدیریت شرایط جدید بوده و با در معرض قرار دادن خود در برابر پدیده جهانی‌شدن، از مزایای آن بهرمند شده و به باز تعریف مسائل بنیادین مدیریتی خود بپردازد و بدین شکل به تطبیق سیاستگذاری‌های آموزشی کشور خود با ملل پیشرفته دست زده و سبک مدیریتی متناسب با جهانی‌شدن را برگزینند، اجازه ورود روندهای

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

بین المللی و نوآوری‌های جهانی آموزش و تغییرات ناشی از آن را صادرنموده و زیر ساخت‌های تکنولوژیک مورد نیار جهانی‌شدن را مهیا نماید و ضمن تطبیق محتوی و برنامه‌های درسی، به ارتقاء توانای‌های نیروی انسانی نظام‌آموزشی جامعه‌اش بپردازد و برای همسوتر شدن با آهنگ جهانی-سازی، نه تنها به تبادل دانشجو با کشورهای پیشرفته بپردازد بلکه اجازه تاسیس دانشگاه‌های فراملی را صادر و از رتبه‌بندی شدن در مقیاس‌های جهانی استقبال نماید؛ با عضویت در معاهدات بین‌المللی به رقابت‌پذیر کردن سیستم آموزشی کشورش بپردازد و بدین شکل از پیامدهای فرهنگی – آموزشی جهانی‌شدن همچون افزایش سهم ایران درتولید دانش جهانی و جلوگیری از فرار مغزها بهره‌مند گردد و بدین شکل از قدرت اجرایی مناسب، جهت تطبیق و ارتقاء مسائل بنیادین خود بهرمند گردد. طرح این مباحث (جهانی‌شدن نظام‌های آموزشی) موجب گشت که محقق به بررسی مسائل بنیادین مدیریت تعلیم و تربیت ایران در روند جهانی‌شدن از دیدگاه دانشگاهیان بپردازد و همچنین برای یافتن اثرات این پدیده علاوه بر پیمایش نظرات دانشگاهیان به واکاوی مقاله‌های علمی در این زمینه بپردازد.

ادبیات پژوهش

در بررسی مبانی‌نظری سه نظریه نظام‌جهانی، سیاست‌جهانی، فرهنگ‌جهانی ارایه شده است (مهرعلیزاده، ۱۳۸۵). در این مقاله نظریه جهانی‌شدن به عنوان یک پدیده چند بعدی و گسترده در حال گذر در نظر گرفته شده که بر کشورها و نظام‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی کشورها تاثیر گذاشته و از آنها نیز تاثیر می‌پذیرد. همچنین نهاد تعلیم و تربیت به عنوان یک نهاد بین بخشی تاثیرپذیر و تاثیرگذار بر پدیده جهانی‌شدن در ایران تصور شده است. در این زمینه کارنوی (۱۹۹۹) مدعی است، اصلاحات بواسطه مفهوم رقابت، مفهوم مالی و مفهوم تساوی بر نهاد تعلیم و تربیت تاثیر گذاشته است. لذا ماهیت و بنیاد نهاد تعلیم و تربیت در مواجهه با پدیده جهانی‌شدن با موانع و چالش‌هایی مواجه شده است.

در بررسی تاثیر جهانی‌شدن بر نظام‌های آموزشی مطالعات متعددی صورت گرفته است. مرعشی و همکاران(۱۳۹۲: ۷۴-۵۱) در تحقیقی با عنوان جهانی شدن و اثرات آن براهداف برنامه‌درسی نظام-آموزشی ایران به این نتیجه رسیدند که جهانی‌شدن فرصت‌هایی در برنامه‌درسی ایران ایجاد می‌کند که عبارتند از: توجه به خصوصی‌سازی، تمرکززدایی، برنامه‌درسی تلفیقی، تاکید بیشتر بر هویت ملی خرد، صلح و آموزش مداوم. کارنوی[۱] (۱۹۹۹: ۳۷) می‌گوید تاثیرات جهانی‌شدن بر روی آموزش

۱. Carnoy

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

معمولاً نقش اصلاحات را دارد. کارنوی سه نوع گسترده از اصلاحات را در آموزش در نظر گرفته است: اصلاحات بواسطه مفهوم رقابت، مفهوم مالی و مفهوم تساوی. اصلاحات رقابت، در درجه اول با هدف گسترش تولیدات اقتصادی همراه با توسعه کیفیت کار، با کمک موسسه‌های آموزشی که شامل اصلاحاتی مثل غیر متمرکز نمودن، معرفی استانداردهای موفقیت، توسعه منابع مدیریت آموزشی، توسعه آموزش معلمان و تغییر در برنامه‌درسی با هدف پیشرفت کیفیت آموزشی می‌باشد. اصلاحات مالی، با توجه به نیاز به پیشرفت اقتصادی و شرایط رشد اقتصادی در یک کشور بوسیله کاهش هزینه‌های عمومی و افزایش بهره‌وری و کیفیت ارائه خدمات صورت می‌گیرد. چنین اصلاحاتی شامل تغییر سرمایه عمومی از زیاد به کم، خصوصی‌سازی آموزشی و کاهش هرینه‌های هر دانش‌آموز در تمام سطوح بوسیله افرایش سایز کلاس می باشد (همان: ٤٣-٤١). اصلاحات تساوی، اشاره می‌کند به مفاهیمی از قبیل فقیران، زنان، کسانی که نیازهای ویژه دارند و کسانی که در مناطق روستایی زندگی میکنند (همان: ٤٦).

سجادی (۱۳۸۲) در تحقیق خود با عنوان جهانی‌شدن و پیامدهای چالش برانگیز آن در تعلیم و تربیت، دیدی منفی به جهانی‌شدن داشته و معتقد است که جهانی‌شدن یک جریان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است که سعی دارد به نحوی جهت گیری‌ها، برنامه‌ها، شیوه‌ها، ساختار، اهداف و محتوی تعلیم و تربیت را جهت یک نظام واحد جهانی تعلیم و تربیت سوق دهد. این امر موجبات تضعیف اهداف و محتوی تعلیم و تربیت محلی و ملی می‌شود و مرکزیت تصمیم‌گیری آموزشی و تربیتی را از حالت ملی - محلی به حالت فراملی و جهانی در می‌آورد که خود بعضی از نابسامانی-های هویتی، فرهنگی، آموزشی و تربیتی را برای جوامع به ارمغان می‌آورد.

دیتو[1](۲۰۰۹)در تحقیق خود با عنوان قوم نگاری انتقادی، جهانی- محلی، فرهنگ پویا و هویت دانش‌آموزان در کراچی پاکستان، شیوه‌های تدریس و رسانه‌ها را به عنوان مرکز جهانی‌سازی و محلی‌سازی تعبیر می‌کند. او در تحقیق خود دریافت، برنامه‌های آموزشی خصوصاً متون کتاب‌های درسی، یک حس هویت ملی را در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند. این منابع ملی– محلی شامل سه درس به هم پیچیده دینی/ خداشناسی(اسلام) وزبان‌شناسی ملی گرایی(اردو) ومنطقه‌ای(علوم اجتماعی)می-باشد.

۱. Dato

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

طبق یافته‌های راج[1] (۲۰۱۱)در تحقیق خود با عنوان تحلیل جهانی‌شدن و آموزش‌عالی در مالزی به این نتیجه دست یافته که شکی نیست که روند تغییرات جهانی‌شدن آموزش در آینده نیز ادامه پیدا خواهد کرد. پس موسسه‌های آموزشی و اشخاص درگیر با آموزش، می‌بایست حوزه‌های جدید جهانی شدن را درک کنند. البته باید استراتژی‌های پیشرفت و راه‌حل‌هایی برای دست و پنجه نرم کردن با فشارهای ناشی از جهانی‌شدن مدیریت آموزش‌عالی را داشته باشند. او معتقد است یکی از عناصر مهم فشارهای محیطی آموزش‌عالی در مالزی، برخاسته از تاثیر سرویس‌های تامین کننده تحصیلات بین‌المللی در این کشور است.

بررسی ادبیات پژوهش حاضر نشان داد، مطالعات مختلف بیان کرده که جهانی‌شدن بر حوزه‌های مختلف نظام آموزشی ایران تاثیر گذاشته است. اما در عین حال چالش‌هایی نیز برای نظام آموزشی بوجود آورده است. مولفه-های رقابت، مفهوم مالی و مفهوم تساوی. اصلاحات رقابت، به عنوان پیامدهای جهانی‌شدن هستند. با افزایش رقابت جهانی و همچنین با وجود فناوری‌های به سرعت در حال پیشرفت، سازمان‌ها و مدل‌های کسب و کار، همچنین سیستم‌ها، مدیریت آموزش و پرورش نیز به‌طور مداوم برای کنار آمدن با این تغییرات، درحال بازسازی و بازنگری هستند. اما چند مساله و ابهام در ادبیات گذشته در زمینه رابطه بین جهانی‌شدن و نظام‌های آموزشی وجود دارد. این اختلاف دیدگاه‌ها در چند حوزه مختلف بوده است: جهانی‌شدن چگونه و بر کدام ابعاد نظام-های آموزشی تاثیر گذاشته است؟ کشور ایران در زمینه جهانی شدن با چه مسایلی مواجه است؟ و عوامل موثر بر جهانی‌سازی نظام آموزشی ایران کدامند؟

مسایل فوق و اختلاف دیدگاه‌های صاحبنظران در این زمینه باعث شده است تا این تحقیق با نگاهی تازه به واکاوی موضوع جهانی‌شدن و نظام آموزشی ایران بپردازند.

سوالات اصلی تحقیق عبارتند از:

۱. تاثیرات جهانی شدن بر ایران و نظام آموزشی آن چگونه بوده است؟

سوال ۱-۱: تاثیرات جهانی‌شدن در کدام یک از ابعاد نمود بیشتری پیدا کرده است؟

سوال ۲-۱: در صورت جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران، چه ابعادی در نظام آموزشی ایران نمود بیشتری پیدا خواهد کرد؟

سوال ۳-۱: حوزه نفوذ جهانی‌شدن در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، آموزشی و اجتماعی چگونه است؟

۲. چالش‌ها و موانع نظام تعلیم و تربیت ایران درروند جهانی‌سازی کدامند؟

۱. Raj

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

سوال ۱-۲: ابعاد چالش‌های نظام آموزشی ایران(دیدگاه‌های خرد)را در رابطه با جهانی‌شدن کدامند؟

سوال۲-۲: موانع رویکردی سیستم تعلیم و تربیت ایران در روند جهانی‌شدن چیست؟

سوال ۳-۲: موانع کسب مدارک بین‌المللی کدامند؟

۳. عوامل موثر بر جهانی‌سازی نظام آموزشی ایران کدامند؟

سوال ۱-۳: مناسب‌ترین سبک مدیریت برای جهانی‌سازی نظام تعلیم و تربیت کدام است؟

سوال۲-۳: عوامل تاثیرگذار بر جهانی‌کردن نظام تعلیم وتربیت ایران چیست؟

سوال ۳-۳: برخورد نظام تعلیم و تربیت ایران با پدیده جهانی‌شدن چگونه بوده است؟.

٤. مزایایی جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران تا چه حد است ؟

۵. میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی‌شدن تا چه حد است؟

روش‌شناسی پژوهش

در تحقیق حاضر از روش تحقیق آمیخته استفاده شده است. در این روش با بهره‌گیری از الگوی اکتشافی- تبیینی تلاش شده است؛ ابعاد مختلف چگونگی، ابعاد نظام‌های آموزشی، مسایل ناشی از تاثیر جهانی‌شدن بر نظام آموزش‌عالی ایران و عوامل موثر بر جهانی‌سازی نظام آموزشی ایران بررسی شود. با توجه به اینکه پژوهش می‌خواهد به بررسی مسائل جهانی‌شدن بر نظام آموزشی بپردازد، برای پاسخ به سوالات با بهره‌گیری از روش تحقیق آمیخته و رویکرد جمع‌آوری داده‌ها از دو روش اسناد پژوهشی و پیمایش استفاده به عمل آمد.

در انتخاب نمونه بخش اسناد پژوهشی تلاش به عمل آمد، آخرین دیدگاه‌ها و مقالات منتشر شده در زمینه جهانی‌شدن و نظام‌های آموزشی در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹٤ در مجلات معتبر علمی- پژوهشی کشور تحلیل شوند. جامعه آماری تعداد ٦۳۲۵۵ نفربود که در دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم در۳۱ استان مشغول به کار بودند. برای برآورد حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده گردید که حجم نمونه تعداد۳۸٤ نفر بدست آمد. در بخش پیمایش حجم نمونه، نظرات۳۸٤ نفر از اعضای هیئت‌علمی کشور بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از دانشگاه‌های جامع، فنی و مهندسی، علوم پزشکی، آزاد اسلامی و علمی- کاربردی انتخاب شدند.

لازم به ذکر است که از تعداد ۳۸٤ نفر از دانشگاهیان ۲۷ نفر رئیس یا معاون واحد دانشگاهی و ۳۵۷ نفر عضو هیئت‌علمی دانشگاه بودند.

در بخش اسناد پژوهی، کلیه مجلات علمی- پژوهشی کشور طی بازه زمانی سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹٤ بر اساس انتشار فهرست اسامی مجلات معتبر علمی پژوهشی منتشر شده در سال ۱۳۹٤ در گروه علوم انسانی انتخاب شدند.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

جدول۱: کلیه مجلات علمی پژوهشی کشور طی بازه زمانی سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹٤

تاریخ	ادبیات و زبانها	علوم سیاسی	علوم اجتماعی	علوم قران حدیث	ادیان، مذهب	فلسفه و کلام	فقه حقوق	روانشناسی	علوم تربیتی	کتابداری، آرشیو	تربیت بدنی	جغرافیا	اقتصاد	مدیریت	جمع
۲۷	۸۱	٤۷	۷۹	۲٦	۱۰	٤۲	۳۹	۳۸	٤۸	۱۵	۲۸	٤۳	۳٦	٦۵	٦۲٤

جدول۲: مقالات مرتبط با جهانی‌شدن و نظام های آموزشی در بازه زمانی سال۹۰ تا ۹٤

نام مجله	سال چاپ و مشخصات مجله	عنوان مقاله و مولفان
اندیشه‌های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، بهار۱۳۹۰،دوره۷، شماره۱،صص۱۵۰-۱۲۵	بررسی کیفیت رشته علوم تربیتی در دانشگاه کردستان بر اساس مدل‌های کانو و گسترش عملکرد کیفیت. محبوبه عارفی، خلیل زندی، کریم شهودی.
اندیشه های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، تابستان۱۳۹۱، دوره۸، شماره۲، صص ۱۱٤-۹۱	بررسی رابطه شرایط سازمانی و راهبردهای مدیریتی با توانمند سازی مدیران مدارس. بیژن عبدالهی، سکینه اشرفی فشی.
اندیشه های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، تابستان۱۳۹۱، دوره۸، شماره۲، صص۱۹۸-۱۵۵	تبیین پیامدهای جهانی شدن اقتصادی بر اهداف علمی و آموزشی مقطع متوسطه آموزش و پرورش ایران. سید صدراله خوش قدم خو، سید صاحب موسوی، سید روح اله شهابی، مهدی سبحانی نژاد
اندیشه های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، زمستان۱۳۹۱، دوره۸، شماره٤، صص۱٤۰-۱۱۹	تربیت اخلاقی از منظر پست مدرنیسم با تاکید بر اندیشه های اخلاقی ریچارد رورتی. اکبر رهنما
اندیشه های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، تابستان۱۳۹۳، دوره۱۰، شماره۲، صص ۹۰-۵۹	مطالعه تطبیقی مدیریت آموزشی و برنامه درسی مدارس هوشمند کشورهای استرالیا، مالزی و ایران. بهزاد داود نیا، اسماعیل زارعی زوارکی

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

اندیشه های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، زمستان۱۳۹٤، دوره۱۱، شماره٤، صص۷٤-۵۵	تحلیلی بر فرصتها و چالشهای تولید دانش مدیریت در نظام آموزش عالی ایران. پروین صمدی. زینت زارع
اندیشه های نوین تربیتی	فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، زمستان۱۳۹٤، دوره۱۱، شماره٤، صص۲٦-۷	فرایند بین المللی شدن دانشگاهها: موردی از آموزش عالی. لیلا فشالنج، عباس بازرگان
علوم تربیتی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. بهار و تابستان ۱۳۹۰، دورششم، سال۱۸-۲،شماره های۱و ۲.ص ص٦۰-٤۳	تحلیل جامعه شناختی نظریه تعلیم وتربیت امیل دورکهایم. عبدالرضا نواح
علوم تربیتی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. بهار و تابستان ۱۳۹۱، دورششم، سال۱۹-۲، شماره ۱، ص ص ۲۲-۵	بررسی و نقد نگاشت سوم سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر ایده جهان-محلی شدن رابرتسون. محمود مهر محمدی، ادریس اسلامی
علوم تربیتی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. بهار و تابستان ۱۳۹۱، دورششم، سال۱۹-۲، شماره ۱، ص ص۱۵۰-۱۳۱	تخصیص بهینهی بودجه آموزشی به دانشکده ها در راستای بهسازی اعضای هیئت علمی در دانشگاه های ایران: رویکرد برنامهریزی آرمانی. احمد سعیدی، محمد نوفرستی
علوم تربیتی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. پاییز و زمستان ۱۳۹۱. دورششم، سال۱۹-۲، شماره ۲، ص ص٦٦-٤۵	بین المللی سازی برنامه درسی در نظام آموزش عالی ایران، چالشها و راهبردها. کورش فتحی واجارگاه، عیسی ابراهیم زاده، مهران فرج اللهی، مهرنوش خشنودی فر
علوم تربیتی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. پاییز و زمستان ۱۳۹۱. دورششم، سال۱۹-۲، شماره ۲، ص ص۱۰٦-۸۷	بررسی تطبیقی عنصر هدف در برنامه درسی آموزش علوم ایران و چند کشور جهان. رضا جعفری هرندی، سید ابراهیم میر شاه جعفری، محمد جواد لیاقتدار
علوم تربیتی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. بهار و تابستان ۱۳۹۲، دورششم، سال۲۰-۲، شماره ۱، ص	جهانیشدن و اثرات آن بر اهداف برنامه درسی نظام آموزشی. سید منصور مرعشی، یدالله مهرعلیزاده، طلعت

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

	ص۷٤-۵۱	طوسی
پژوهش و برنامه-ریزی در آموزش عالی	فصلنامه علمی- پژوهشی. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ٦٢، ۱۳۹۰، صص۸۰-٦۵	بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی. کورش فتحی واجارگاه، محبوبه عارفی،حامد زمانی منش
پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی	فصلنامه علمی- پژوهشی. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ٦٣، ۱۳۹۱، صص٢٤-۱	بررسی جامعه شناختی چالش‌های اجتماع علمی دانشگاه. قربانعلی ابراهیمی، عباس بهنوئی گدنه
پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی	فصلنامه علمی- پژوهشی. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۷۰، ۱۳۹۲، صص٧٤-۵۱	بررسی مهارت‌های اساسی دانشجویان در عصر جهانی شدن. مرضیه عبدالوهابی، یونس رومیانی، سکینه ظریف
پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی	فصلنامه علمی- پژوهشی. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ٤، ۱۳۹۳، صص۱۲۱-۹۵	تعاملات و ارتباطات اجتماعی و علمی در دانشگاه صنعتی شریف از نظر دانشجویان. محمد علی قائم پور
پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی	فصلنامه علمی- پژوهشی. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳، ۱۳۹٤، صص۲۹-۱	تابع تولید آموزش عالی: کاربردها، چالش‌ها و چشم اندازها. ابوالقاسم نادری
مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، پاییز۱۳۹۰، سال دوم، شماره٤، صص ٦٣-٤۵	تاثیر جهانی شدن بر نظام آموزش و پرورش (مطالعه تطبیقی انگلستان، ژاپن و آمریکا) همایون حمیدی فراهانی، حبیب صبوری خسروشاهی
مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، تابستان۱۳۹۰، سال دوم، شماره۳، صص۱۸-۱	جهانی شدن و توسعه پایدار شمس السادات زاهدی
مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، زمستان۱۳۹۰، سال دوم، شماره۵، صص٤۰-۲۵	ارزیابی آموزش عالی کشور در فرایند جهانی شدن. هادی رزقی شیر سوار، پانته آ پیرآینده
مطالعات راهبردی سیاستگذاری	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، زمستان۱۳۹۰، سال	بررسی نقش جهانی شدن در شکل گیری خاص-گرایی فرهنگی.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

عمومی	دوم، شماره۵، صص۱۳۵-۱۲۱	رزیتا سپهرنیا
مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، بهار۱۳۹۱، سال سوم، شماره٦، صص۱۹٤-۱۷۹	جهانی شدن و ضرورت آموزش‌های شهروندی جهانی. یوسف کشاورز
مطالعات راهبردی سیاستگذاری	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، تابستان۱۳۹۲، سال چهارم، شماره۱۱، صص٤۰-۱۷	تحلیلی بر چالش‌های جهانی شدن در سازمانهای دولتی ایران. سید علی اکبر احمدی، محسن جعفری
مطالعات راهبردی سیاستگذاری	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، تابستان۱۳۹۲، سال چهارم، شماره۱۱، صص۱٦٤-۱۳۵	ارزیابی دیدگاه مدیران و کارشناسان مرکز ملی جهانی‌شدن پیرامون چالش‌های آموزشی- فرهنگی فرا روی آموزش و پرورش در عرصه ی جهانی. سعید تیموری
مطالعات راهبردی سیاستگذاری	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، بهار۱۳۹۳، سال پنجم، شماره۱٤، صص٤٤-۷	جهانی شدن و نظام بین الملل. محمدرضا دهشیری
مطالعات راهبردی سیاستگذاری	فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات راهبردی جهانی شدن، بهار۱۳۹۰، سال دوم، شماره۲، صص٤٦-۱۹	ضرورت مدیریت استراتژیک فرهنگی در حوزه های علمیه در عصر جهانی‌شدن. جعفر رحمانی
مطالعات برنامه درسی آموزش عالی	دو فصلنامه علمی- پژوهشی. مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، پاییز و زمستان ۱۳۹۲، سال٤، شماره۸، صص ٤۰-۷	ارزیابی تاثیر جهانی‌شدن بر فرایند یاد دهی- یادگیری در آموزش‌عالی از دیدگاه اعضای هیئت- علمی دانشگاه‌های شیراز و شهید بهشتی. ارکیده عباسپور، دکتر رحمت اله مرزوقی

در انتخاب نمونه بخش اسناد پژوهشی تلاش به عمل آمد آخرین دیدگاه‌ها و مقالات منتشر شده در زمینه جهانی‌شدن و نظام‌های آموزشی در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹٤ در مجلات معتبر علمی - پژوهشی کشور تحلیل شوند. با توجه به موضوع تحقیق و به دلیل بدیع بودن موضوع، ابزار جمع-آوری داده‌ها در این زمینه موجود نبود. محقق برای ساختن پرسشنامه ابتدا به مطالعه اسناد و مدارک علمی در زمینه جهانی‌شدن و مسائل بنیادین تعلیم وتربیت پرداخت و سپس پرسشنامه‌ای طراحی شد. پرسشنامه مذکور دارای ۲٦ سوال می‌باشد که ۹ سوال اول چندگزینه‌ای و ۱۷ سوال بعد در قالب طیف لیکرت طراحی شد. محقق برای روایی پرسشنامه از نظر متخصصان استفاده کرد و نظرات آنان را در خصوص ارتباط سوالات پرسشنامه با ملاک مورد نظر جویا شد که مورد تایید متخصصان

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

واقـع شـد. جهـت محاسـبه ضـریب پایـایی، پرسشـنامه بـر روی ۳۰ نفـر از اسـاتید دانشـگاه‌هـای اسـتان خوزستان به اجرای آزمایشی در آمد و از طریق فرمول آلفای کرانباخ[1] ۸۵ ./برآورد شد.

یافته‌های پژوهش

۱. تاثیرات جهانی شدن بر ایران و نظام آموزشی آن چگونه بوده است؟

جدول۳: نتایج تحلیل اسناد پژوهشی مجلات در بازه زمانی سال ۹۰ تا ۹٤ مرتبط باتاثیرات جهانی شدن

ردیف	تاثیرات جهانی‌شدن
۱	اثراتی که جهانی‌شدن به شکل فرصت‌هایی در برنامه‌درسی ایران (باتوجه به سه نظریه نظام جهانی، سیاست جهانی،فرهنگ جهانی) ایجاد می کند عبارتند از: توجه به خصوصی سازی، تمرکز زدایی، برنامه درسی تلفیقی، تاکید بیشتر بر هویت ملی خرد، فرهنگ‌ها و صلح و آموزش مداوم می‌باشد.
۲	تغییر رویکردهای آموزشی با توجه به تاثیر جهانی شدن بر اقتصاد: متناسب کردن کارکردهای آموزشی با بازار کار و فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشد.
۳	توجه به اقتصاد محلی و منطقه‌ای و مردم سالاری از اثرات پست مدرنیسم می‌باشد که از نحله‌های جهانی‌شدن است.
٤	نتیجه بررسی فرایند بین المللی شدن دانشگاه‌ها: تاثیر نسبتاً قوی درمولفه تعهد، برنامه‌ریزی و عملیاتی کردن برنامه‌ها و تاثیر نسبتاً ضعیف بر مولفه تقویت، آگاهی و بازبینی
٥	مطالعه تطبیقی مدیریت آموزشی و برنامه درسی مدارس هوشمند ایران و دو کشور استرالیا و مالزی درفاکتورهای جهانی آموزش نشان داد، مدیریت مدارس هوشمند در راستای فاوا: در امر مدیریت آموزشی و برنامه‌درسی گام‌هایی را برداشته است اما نحوه مدیریت مدرسه هنوز سنتی است.
٦	ارزیابی تاثیر جهانی شدن بر فرایند یاددهی- یادگیری در آموزش عالی: ایجاد تنوع رشته و مدرک، تبادل استاد و دانشجو، یادگیری مداوم، گسترش فناوری اطلاعات، استاندارد شدن عناصر آموزشی می باشد.
۷	تاثیر جهانی شدن تربیت شهروند جهانی می‌باشد که از ضروریات هر جامعه‌ایی می‌باشد.

یافته های نظر سنجی

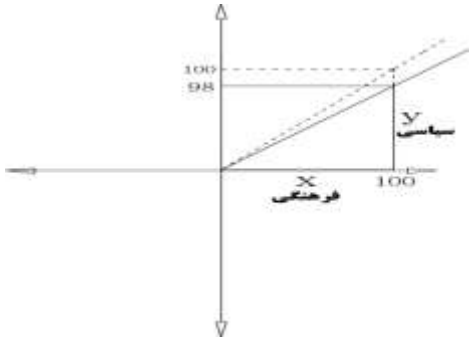
با توجه به اینکـه بـرای بررسـی تـاثیرات جهـانی‌شـدن، دانسـتن نمـود ابعـاد جهـانی‌شـدن و همچنـین نمـود ابعاد جهانی‌شدن در نظام آموزشی و میـزان نفـوذ جهـانی‌شـدن در حـوزه‌هـای متفـاوت، آشـکار کننـده تـاثیر جهانی‌شدن است؛ از اینرو این موارد، مـورد بررسـی قـرار گرفـت. نتـایج بدسـت آمـده در قالـب سـه سـوال فرعی به شرح زیـر مـی‌باشـد. سـوال۱-۱: تـاثیرات جهـانی‌شـدن در کـدام یـک از ابعـاد نمـود بیشـتری پیـدا کرده است؟ این سـوال شـامل ابعـاد فرهنگـی (مثبـت و منفـی) و ابعـاد سیاسـی (مثبـت و منفـی) مـی‌باشـد.

۱. Alpha Cronbach

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

بعد فرهنگی مثبت استفاده از دستاوردهای فرهنگی– علمی سایر ملل را مد نظر قرار داده است و بعد فرهنگی منفی، به از بین رفتن خرده فرهنگ‌های ملی ناشی از جهانی‌شدن پرداخته است. همچنین تفاهم و گفتگوی مسالمت آمیز بین ادیان و کشورها و فرهنگ‌های مختلف که موجب همسویی ملل در مسیر جهانی‌شدن می‌شود، بعد سیاسی مثبت تلقی شده است. لازم به ذکر است به دلیل اینکه برتری اقتصادی، برتری سیاسی را به دنبال می‌آورد، برتری اقتصادی دول مترقی ناشی از سیطره بر بازارهای جهانی، زیر مجموعه بعد سیاسی منفی قرار گرفته است. این سوال از طریق محاسبه شیب خط مورد تحلیل قرارگرفته است.



شکل۱: تاثیرات جهانی شدن بر ابعاد فرهنگی و سیاسی از دیدگاه دانشگاهیان

$$\text{شیب خط} = \frac{y}{x} = \frac{۹۸}{۱۰۰} = ۰.۹۸ < ۱$$[1]

داده‌های به دست آمده از دیدگاه دانشگاهیان نشان داد، شیب خط مثبت است و نسبت بُعد سیاسی به بُعد فرهنگی، کمتر از یک می‌باشد که نشان می‌دهد فرهیختگان دانشگاهی معتقدند جهانی‌شدن در هر دو بعد سیاسی و فرهنگی تاثیر مثبت داشته و بعد فرهنگی نیز نمود بیشتری از بعد سیاسی داشته است.

سوال ۲-۱: در صورت جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران، چه ابعادی در نظام آموزشی ایران نمود بیشتری پیدا خواهد کرد؟

این سوال شامل ابعاد فرهنگی منفی، سیاسی منفی، فرهنگی- سیاسی مثبت و فرهنگی- سیاسی منفی می‌باشد. نابودی ارزش‌های فرهنگی ایران بعد فرهنگی منفی تلقی شده است، رشد و تحول همه

---

[1]. سیاسی مثبت = سیاسی منفی – سیاسی مثبت ۹۸=۶۰ – ۱۵۸

۲. فرهنگی مثبت = فرهنگی منفی – فرهنگی مثبت ۱۰۰=۳۳- ۱۳۳

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

جانبه در جامعه ایرانی بعد فرهنگی- سیاسی مثبت و هرج ومرج و بی نظمی در سیستم‌های آموزشی یک نمود فرهنگی- سیاسی منفی قلمداد شده است. لازم به ذکر است که حفظ سیاست‌های کنونی نظام، تعیین کننده بعد مثبت سیاسی در این سوال فرض شده است. به همین دلیل کم شدن نفوذ و کنترل دولت بر سیستم آموزشی یک نمود سیاسی منفی تلقی شده است.

جدول٤: تاثیرات جهانی‌شدن بر ابعاد فرهنگی و سیاسی سیستم آموزشی ایران

گروه ها		تاثیرات جهانی‌شدن بر ابعاد فرهنگی و سیاسی سیستم آموزشی ایران				کل
		تاثیر فرهنگی منفی	تاثیر سیاسی منفی	تاثیر فرهنگی- سیاسی مثبت	تاثیر فرهنگی- سیاسی منفی	
اساتید	فراوانی	٥٦	٦٨	٢٠٧	٢٦	٣٥٧
	درصد	١٥.٧	١٩	٥٨	٧.٣	١٠٠
مدیران دانشگاه	فراوانی	٥	٦	١٦	٠	٢٧
	درصد	١٨.٥	٢٢.٢	٥٩.٣	٠	١٠٠
کل	فراوانی	٦١	٧٤	٢٢٣	٢٦	٣٨٤
	درصد	١٥.٩	١٩.٢	٥٨.١	٦٨	١٠٠

در سوال ٢-١،(جدول٤) دانشگاهیان تاثیرات جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران را بیشتر به عنوان امری فرهنگی- سیاسی مثبت نگریسته‌اند و آن را موجب گفتگوی مسالمت آمیز بین نژادها و ادیان و فرهنگ‌های مختلف ارزیابی کرده‌اند که موجب رشد و تحول در همه ابعاد جامعه ایران نیز خواهد شد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

سوال ۳-۱: حوزه نفوذ جهانی‌شدن را در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، آموزشی و اجتماعی مورد کنکاش قرار داده است.

جدول۵: حوزه نفوذ جهانی‌شدن

گروه‌ها		حوزه نفوذ جهانی‌شدن					کل
		اقتصادی	سیاسی	فرهنگی	آموزشی	اجتماعی	
اساتید	فراوانی	١٥٤	٤٢	٦٧	٢٣	٧١	٣٥٧
	درصد	٤٣.١	١١.٨	١٨.٨	٦.٤	١٩.٩	١٠٠
مدیران دانشگاه	فراوانی	١٢	٠	٠	٣	١٢	٢٧
	درصد	٤٤.٤	٠	٠	١١.٢	٤٤.٤	١٠٠
کل	فراوانی	١٦٦	٤٢	٦٧	٢٦	٨٣	٣٨٤
	درصد	٤٣.٢	١١	١٧.٤	٦.٨	٢١.٦	١٠٠

آنچه از جدول ۵ نمایان شده آن است که حوزه آموزش از دید دانشگاهیان آخرین حوزه نفوذ را به خود اختصاص داده است. همچنین دانشگاهیان معتقدند، نتیجه ورود جهانی‌شدن بر جوامع تا کنون بیشتر اقتصادی بوده است .

۲. چالش‌ها و موانع نظام‌آموزشی ایران درروند جهانی‌شدن کدامند؟

جدول٦: نتایج تحلیل اسنادپژوهشی مجلات بازه زمانی سال ۹۰ تا ۹٤ مرتبط چالش‌ها و موانع نظام آموزشی ایران

ردیف	چالش‌ها و موانع نظام آموزشی ایران درروند جهانی‌سازی
۱	اثراتی که جهانی شدن به شکل تهدیدهایی در برنامه درسی ایران (باتوجه به سه نظریه نظام جهانی، سیاست جهانی،فرهنگ جهانی) ایجاد می کند عبارتند از: ترویج روحیه مصرف گرایی، ناهمواری توزیع دانش، بهره کشی اقتصادی ، برنامه درسی موضوع محور می باشد.
۲	چالش‌های تولید دانش مدیریت در نظام آموزشی درعرصه جهانی شدن: تغییرات مداوم در حوزه علوم انسانی، عدم همخوانی تئوری‌های مدیریت با جهان بینی اسلامی، تحریم‌های بین‌المللی و عدم دسترسی به منابع مختلف علمی
۳	تحلیل جامعه شناختی نظریه تعلیم وتربیت امیل دورکهایم: دورکهایم دخالت دولت در حوزه برنامه درسی جهت وفاق و انسجام اجتماعی را ضروری می دانست. دغدغه اصلی وی بازسازی انسجام اجتماعی در جهان صنعتی مدرن بود که

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

	موجب تناقض گرایشات جامعه محور و فرد محور می‌گردید.
٤	چالش‌های موجود در بین‌المللی سازی برنامه درسی در نظام آموزش‌عالی ایران: زبان تدریس، صلاحیت علمی استادان، همکاری‌های بین‌المللی بین دانشگاه‌ها، تامین منابع مالی، انسانی و فناوری و چگونگی بهره برداری از فرصت‌هایی چون جذابیت‌های فرهنگی
٥	ارزیابی آموزش‌عالی کشور در فرایند جهانی‌شدن نشان داد: دانشگاه‌های ایران از نظر چند زبانه بودن، انعطاف‌پذیری، ارتباط با دانشگاه‌های معتبر در وضعیت نامطلوب و چالش برانگیزی قرار دارند.

یافته‌های نظر سنجی

با توجه به اینکه برای بررسی چالش‌ها و موانع نظام آموزشی ایران درروند جهانی‌شدن، شناسایی حوزه‌های چالش برانگیز و موانع رویکردی و همچنین پرداختن به موانع کسب مدارک بین‌المللی ضروری به نظر می‌رسد از اینرو این موارد، مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج بدست آمده در قالب سه سوال فرعی به شرح زیر می‌باشد:

سوال ١-٢: ابعاد چالش‌های نظام آموزشی ایران (دیدگاه‌های خرد) را در رابطه با جهانی‌شدن مورد بررسی قرار داده است.

جدول٧: ابعاد چالش‌های نظام آموزشی ایران در رابطه با جهانی شدن

گروه ها		ابعاد چالشهای نظام آموزشی ایران در رابطه با جهانی شدن				کل
		مالی	نیروی انسانی	برنامه و محتوی آموزشی	تکنولوژی آموزشی	
اساتید	فراوانی	٣٢	٦٩	١٧٦	٨٠	٣٥٧
	درصد	٩	١٩.٣	٤٩.٣	٢٢.٤	١٠٠
مدیران دانشگاه	فراوانی	٠	٤	١٩	٤	٢٧
	درصد	٠	١٤.٨	٧٠.٤	١٤.٨	١٠٠
کل	فراوانی	٣٢	٧٣	١٩٥	٨٤	٣٨٤
	درصد	٨.٣	١٩	٥٠.٨	٢١.٩	١٠٠

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

همانطور که از جدول شماره ۷ پیداست، دانشگاهیان معتقدند عمده‌ترین چالش تعلیم و تربیت ایران در حوزه جهانی‌شدن مربوط به برنامه و محتوی آموزشی می‌باشد و چالش تکنولوژیکی را نیز دومین چالش ارزیابی کرده‌اند. لازم به ذکر است چالش مالی و نیروی انسانی نیز درصدهایی را به خود اختصاص داده‌اند.

سوال۲-۲: موانع رویکردی سیستم تعلیم و تربیت ایران در روند جهانی‌شدن را مورد بررسی قرار داده است.

جدول۸: موانع رویکردی سیستم تعلیم و تربیت ایران در روند جهانی‌شدن

گروه‌ها		موانع رویکردی سیستم تعلیم و تربیت ایران در روند جهانی‌شدن				کل
		تاکید بر کاکرد محافظه کارانه	نداشتن آگاهی در مورد جهانی‌شدن	ناهماهنگی بین سیاست‌های آموزشی	مقابله جامعه با مفاهیم غیر ملی	
اساتید	فراوانی	۱۰۲	۹۰	۱۳۲	۳۳	۳۵۷
	درصد	۲۸.٦	۲۵.۲	۳۷	۹.۲	۱۰۰
مدیران دانشگاه	فراوانی	۱۲	۰	۱۵	۰	۲۷
	درصد	٤٤.٤	۰	۵۵.٦	۰	۱۰۰
کل	فراوانی	۱۱٤	۹۰	۱٤۷	۳۳	۳۸٤
	درصد	۲۹.۷	۲۳.٤	۳۸.۳	۸.٦	۱۰۰

با توجه به اینکه گزینه ۱و۳ رویکرد منفی سیاستگذاران آموزشی را به عنوان موانع رویکردی نظام آموزشی ایران در روند جهانی‌شدن می‌داند و گزینه ۲و ٤ رویکرد منفی فرهنگی را، اختصاص ٦٨٪ به رویکرد منفی سیاستگذاران آموزشی از دیدگاه فرهیختگان دانشگاهی، نشان داد که اصلی‌ترین مانع در روند جهانی‌شدن در سیاستگذاری‌های آموزشی نهفته است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

سوال ۳-۲: موانع کسب مدارک بین المللی را مورد بررسی قرار داده است.

جدول۹: مانع اصلی دانش آموختگان ایرانی برای کسب مدارک بین المللی

گروه‌ها		مانع اصلی دانش آموختگان ایرانی برای کسب مدارک بین‌المللی				کل
		بی ارزشی مدارک بین‌المللی	عدم تسلط به زبان خارجه	عدم تطبیق نظام آموزشی	عدم اطلاع از نحوه دریافت مدارک بین‌المللی	
اساتید	فراوانی	۱۶	۱۸۱	۱۰۳	۵۷	۳۵۷
	درصد	٤.٤	۵۰.۷	۲۸.۹	۱۶	۱۰۰
مدیران دانشگاه	فراوانی	۰	۸	۱۱	۸	۲۷
	درصد	۰	۲۹.۶	٤۰۸	۲۹.۶	۱۰۰
کل	فراوانی	۱۶	۱۸۹	۱۱٤	۶۵	۳۸٤
	درصد	٤.۲	٤۹.۲	۲۹.۷	۱۶.۹	۱۰۰

بر اساس جدول شماره ۹، از نظر دانشگاهیان عدم تسلط بر زبان خارجه توسط دانش آموختگان، اولین مانع اصلی کسب مدارک بین‌المللی بوده است و پس از آن عدم تطبیق نظام آموزشی ایران با سایر کشورها به عنوان دومین مانع یاد شده است.

سوال سوم: عوامل موثر بر جهانی شدن نظام آموزشی ایران کدامند؟

جدول۱۰: نتایج تحلیل اسناد پژوهشی مجلات بازه زمانی سال ۹۰ تا ۹٤ مرتبط با عوامل موثر بر جهانی‌شدن نظام آموزشی

ردیف	عوامل موثر بر جهانی‌شدن نظام آموزشی
۱	راهبردهای موجود در بین‌المللی‌سازی برنامه درسی در نظام آموزش‌عالی ایران: شناخت سایر نظام‌های آموزش‌عالی، هم افزایی دانشگاه‌های داخلی، در نظر گرفتن گوناگونی‌ها به منظور غنی کردن آنچه تدریس می شود، استفاده از رویکرد آموزش از راه‌دور در قالبی ترکیبی با آموزش حضوری.
۲	در بررسی مهارت‌های اساسی دانشجویان در عصر جهانی‌شدن مسئولیت‌پذیری و آموزش کار گروهی از مهارت‌های اساسی برای جهانی‌شدن نام برده شده است.
۳	در ارزیابی آموزش‌عالی کشور در فرآیند جهانی شدن ، داشتن هیئت علمی قوی، استفاده از فناوری و برنامه‌های نوین از عوامل موثر در جهانی شدن شمرده شده است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

٤	در تربیت اخلاقی از منظر پست مدرنیسم اتخاذ رویکرد ضد سلطه گرایانه، تاکید بر عنصر دگرخواهی، تمایل به تکثرگرایی، مردم سالاری، در نظر گرفتن اقتضائات ملی ومنطقه‌ای مهم دانسته می‌شود.

یافته‌های نظر سنجی

با توجه به اینکه به کارگیری سبک‌های نوین مدیریتی در سیستم آموزشی از مهمترین عوامل تاثیر گذار در روند جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران می‌باشد و همچنین شناسایی و تقویت نیروهای موافق با جهانی سازی، از دیگر عوامل موثر، از اینرو این موارد و همچنین نوع برخورد با جهانی‌شدن نظام آموزشی در این سوال مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بدست آمده در قالب سه سوال فرعی به شرح زیر می باشد:

سوال١-٣: مناسب‌ترین سبک مدیریت برای جهانی‌شدن نظام آموزشی را بررسی نموده است.

جدول١١: سبک‌های مدیریت مناسب برای جهانی‌شدن تعلیم و تربیت

گروه‌ها		سبک‌های مدیریت مناسب برای جهانی‌شدن تعلیم و تربیت			کل
		تمرکزگرا	تمرکززدا	بینابینی	
اساتید	فراوانی	٥٠	١٥٧	١٥٠	٣٥٧
	درصد	١٤	٤٤	٤٢	١٠٠
مدیران دانشگاه	فراوانی	٥	١٤	٨	٢٧
	درصد	١٨.٥	٥١.٩	٢٩.٦	١٠٠
کل	فراوانی	٥٥	١٧١	١٥٨	٣٨٤
	درصد	١٤.٣	٤٤.٥	٤١.٢	١٠٠

بر اساس جدول فوق، دانشگاهیان مدیریت تمرگززدا را مناسب‌ترین سبک برای مدیریت جهانی‌شدن آموزشی تشخیص داده‌اند. اختصاص ١٤.٣ به مدیریت تمرگزگرا از سوی آموزش‌عالی، هر چند درصد چشمگیری نیست ولی حکایت از مقاومت عده‌ای در مقابله با تمرکززدایی و تغییر در سبک-های نوین مدیریتی در جهانی‌شدن نظام آموزشی دارد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

سوال۲-۳: عوامل تاثیرگذار بر جهانی‌کردن نظام آموزشی ایران را مورد بررسی قرار داده است.

جدول شماره ۱۲: عوامل تاثیرگذار بر جهانی‌کردن نظام آموزشی ایران

گروه‌ها		عوامل تاثیرگذار بر جهانی‌کردن نظام آموزشی ایران				کل
		ارگان‌های برون مرزی	خواست اکثریت مردم	خواست دولت مردان	خواست فرهیختگان دانشگاهی	
اساتید	فراوانی	۲۱	۱۲٦	۱۲۰	۹۰	۳۵۷
	درصد	۵.۹	۳۵.۳	۳۳.٦	۲۵.۲	۱۰۰
مدیران دانشگاه	فراوانی	۵	٤	۷	۱۱	۲۷
	درصد	۱۸.۵	۱٤.۸	۲٦	٤۰.۷	۱۰۰
کل	فراوانی	۲٦	۱۳۰	۱۲۷	۱۰۱	۳۸٤
	درصد	٦.۸	۳۳.۹	۳۳.۱	۲٦.۲	۱۰۰

بر اساس جدول فوق، دانشگاهیان کمترین درصد در جهانی‌کردن نظام آموزشی ایران را به فشار ارگان‌های برون مرزی داده‌اند. خواست اکثریت مردم و دولت مردان ایران از عوامل داخلی است که بیشترین درصدها را به خود اختصاص داده است.

سوال ۳-۳: برخورد نظام‌آموزشی ایران با پدیده جهانی‌شدن را مورد بررسی قرار داده است.

جدول۱۳: برخورد نظام آموزشی ایران با پدیده جهانی‌شدن

گروه‌ها		برخوردنظام آموزشی ایران با پدیده جهانی‌شدن			کل
		برخورد مقابله‌ای	برخورد انفعالی	برخورد فعال و پویا	
اساتید	فراوانی	۷۸	۹۵	۱۸٤	۳۵۷
	درصد	۲۱.۸	۲٦.٦	۵۱.۵	۱۰۰
مدیران دانشگاه	فراوانی	۷	۳	۱۷	۲۷
	درصد	۲۵.۹	۱۱.۱	٦۳	۱۰۰
کل	فراوانی	۸۵	۹۸	۲۰۱	۳۸٤

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

	درصد	٢٢.١	٢٥.٥	٥٢.٤	١٠٠

جدول فوق نشان داد برخورد فعال و پویا تعلیم و تربیت ایران با پدیده جهانی‌شدن بیشترین درصد از دیدگاه دانشگاهیان را به خود اختصاص داده است که سعی دارد متناسب با فرهنگ بومی خود، از آثار سازنده جهانی-شدن بهره‌مند گردد. انتخاب برخورد مقابله‌ای با پدیده جهانی‌شدن توسط ٢٢.١٪ دانشگاهیان، نشان از آن دارد تعدادی از دانشگاهیان معتقدند که به علت آثار سوء جهانی‌شدن بایستی با حفظ فرهنگ بومی، از ورود پدیده جهانی‌شدن جلوگیری کرد. همچنین انتخاب گزینه برخورد منفعل با پدیده جهانی‌شدن از سوی٢٥.٥ دانشگاهیان حکایت از آن دارد که نیاز به یک برنامه‌ریزی جدی برای فاصله از این نوع تفکر ضروری است.

سوال٤: مزایایی جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران تا چه حد است ؟

جدول١٤: نتایج تحلیل اسناد پژوهشی مجلات، بازه زمانی سال ٩٠ تا ٩٤ مرتبط با مزایایی جهانی‌شدن

ردیف	مزایایی جهانی‌شدن
١	در ارزیابی دیدگاه مدیران و کارشناسان مرکز ملی جهانی‌شدن پیرامون چالش‌های آموزشی- فرهنگی فراروی آموزش و پرورش در عرصه‌ی جهانی، پرداختن به انسان و همه ابعاد آن به جای توجه به مواد درسی از مزایایی جهانی‌شدن برشمرده شده است.
٢	بررسی تطبیقی تاثیر جهانی‌شدن بر نظام آموزش و پرورش آمریکا، انگلستان، ژاپن نشان داد که آنها جهانی‌شدن را یک فرصت میدانند نه یک تهدید، زیرا فرایندهای تاریخی تغییراتی را موجب گشته که منجر به اصلاحات و نوآوری در تمام زمینه‌های سیاسی، فنی، اجتماعی و به خصوص آموزشی شده است.
٣	در بررسی توسعه پایدار و جهانی‌شدن، توسعه پایدار را محصول جهانی‌شدن دانسته اند.
٤	نتایج ارزیابی تاثیر جهانی‌شدن بر فرایند یاددهی- یادگیری در آموزش‌عالی عبارتند از: ایجاد تنوع رشته و مدرک، تبادل استاد و دانشجو، یادگیری مداوم، گسترش فناوری اطلاعات، استاندارد شدن عناصر آموزشی .

یافته‌های نظرسنجی: برای رسیدن به این هدف ٣ سوال در قالب طیف لیکرت طراحی شده است.

جدول١٥: میانگین نظرات فرهیختگان دانشگاهی در مورد مزایای جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران

شاخص	سوالات فرعی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
	مفید بودن پیامدهای فرهنگی _آموزشی	٣٧٨	٢.٤٥	٠.٦٧

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

میزان مزایای جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران از دیدگاه فرهیختگان دانشگاهی	جهانی‌سازی			
	تاثیر همسوتر شدن نظام آموزشی ایران با ملاک‌های جهانی در جلوگیر ی از فرار مغزها	٣٨٤	٢.٤٣	٠.٤٢
	تاثیر همسوتر شدن نظام آموزشی ایران با ملاک‌های جهانی در افزایش سهم ایران در تولید دانش جهانی	٣٨٤	٢.٤٩	٠.٦٥
میانگین کل	٢.٤٦			

با توجه به میانگین بدست آمده (٢.٤٦ از ٣) به نظر می‌رسد که دانشگاهیان ایران به خوبی از مزایای جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران آگاهی دارند. دانشگاهیان گویه افزایش سهم ایران در تولید دانش جهانی را، مهمترین مزیت جهانی‌شدن ارزیابی کرده‌اند.

٥. میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی‌شدن تا چه حد است؟

جدول١٦: نتایج تحلیل اسناد پژوهشی مجلات بازه زمانی سال ٩٠ تا ٩٤ مرتبط با میزان آمادگی نظام آموزشی ایران

ردیف	آمادگی نظام آموزشی
١	در تبیین پیامدهای جهانی‌شدن اقتصاد براهداف علمی- آموزشی آمده است که جهانی شدن باعث: گسترش آموزش‌های فنی وحرفه‌ای، توجه به ارتباط بین تحصیل و شرایط واقعی دنیایی کار امروزی، افزایش ارتباطات تجاری با دنیا و آموزش زبان می‌گردد.
٢	از بررسی و نقد نگاشت سوم برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر ایده جهانی– محلی شدن رابرتسون، این نتیجه به دست آمده است: روح حاکم بر این سند، بازگشت به خود و احیای ارزش-های اسلامی است که این امر موجب شده از مدل مطلوب جهانی– محلی فاصله بگیرد.
٣	از بررسی تطبیقی عنصر هدف در برنامه درسی آموزش علوم ایران و چند کشور جهان، این نتیجه به عمل آمد که ایران در عنصر هدف(دانش، نگرش، مهارت) با آن کشورها اشتراک دارد اما در عمل فاصله زیادی با آنها دارد که علت این فاصله در اجرای برنامه درسی نهفته است.
٤	از بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش‌عالی، عومل زیر را برشمرده‌اند: نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، کاربرد محدود فناوری نوین در آموزش و تدریس، اجبار در استفاده از زبان فارسی.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

٥	از بررسی مهارت‌های اساسی دانشجویان در عصر جهانی‌شدن به ضعف در مهارت حل مسئله، سواد رایانه‌ای، انعطاف‌پذیری و ارتباطات اشاره شده است.

یافته‌های نظرسنجی: برای رسیدن به این هدف، ١٤سوال در قالب طیف لیکرت طراحی شده است.

جدول١٧: میانگین نظرات فرهیختگان دانشگاهی در مورد میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی‌شدن

شاخص	سوالات فرعی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی‌شدن از دیدگاه فرهیختگان دانشگاهی	تاثیر روندهای بین المللی و نوآوری‌های جهانی آموزشی بر نظام آموزشی ایران	٣٧٤	١.٧٦	٠.٦٩
	آزادی عمل برای پذیرش و اجرا پدیده‌ها و نوآوری‌های آموزشی مبتنی بر جهانی-شدن	٣٧٥	١.٦١	٠.٧٦
	مهیا بودن زیر ساخت‌های تکنولوژیک مورد نیاز جهانی‌شدن	٣٧٦	١.٧	٠.٧٤
	گنجاندن مفاهیم جهانی در برنامه و محتوی آموزشی ایران	٣٧٤	١.٦٦	٠.٦٧
	توانایی نیروی تخصصی در تطبیق و ارتقا توانایی‌های علمی خود با ملاک های جهانی تعلیم وتربیت	٣٧٨	١.٩٦	٠.٧٧
	تاثیر ادامه تحصیل دانش آموختگان ایرانی در کشورهای دیگر در همسوتر کردن نظام تعلیم و تربیت ایران با ملاک‌های جهانی تعلیم و تربیت	٣٦٦	٢.٤٢	٠.٦٨
	تاثیر پذیرش دانش آموختگان خارجی در همسوتر کردن نظام تعلیم و تربیت ایران با ملاک‌های جهانی تعلیم و تربیت	٣٨٠	٢.٢٧	٠.٧٧
	تاثیر گشایش موسسات آموزشی فراملی در ایران در جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران	٣٧٤	٢.٣٩	٠.٧٣
	رقابت پذیری سیستم تعلیم و تربیت ایران در عرصه بین المللی	٣٧٥	١.٨٢	٠.٧٥
	توانایی فارغ التحصیلان سیستم آموزشی	٣٧٥	١.٨٤	٠.٦٩

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

	ایـران در انجـام مشـاغل مبتنـی بـر جهـانی- شدن			
	تأثیر اعـلام رتبـه نمایـه‌هـای آموزشـی ایـران در میان کشورهای جهان	٣٨٤	٢.١١	٠.٧٣
	آمـادگی لازم بـرای نظـم بخشـی و مـدیریت شـرایط جدیـد پـس از پـذیرش تغییـرات ناشی از آموزش جهانی‌شدن	٣٧٦	١.٧٣	٠.٦٥
	تطبیـق اصـلاحات انجـام شـده یـا درحـال انجـام در نظـام تعلـیم و تربیـت ایـران بـا استانداردهای جهانی	٣٨٤	١.٧	٠.٧٢
	تـاثیر عضـویت فعـال ایـران در مجـامع یـا معاهـدات بـین‌المللـی آموزشـی در همسـوتر کـردن نظـام آموزشـی ایـران بـا مـلاک‌هـای جهانی	٣٨٤	٢.٤٩	٠.٥٩
میانگین	١.٩٥			

با توجه به میانگین به دست آمده (١.٩٥ از ٣) به نظر می‌رسد که از نظر دانشگاهیان نظام آموزشی ایران از آمادگی نسبتاً خوبی برای جهانی‌شدن برخوردار است. دانشگاهیان معتقدند، در میان ١٤ گویه که به بررسی میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی‌شدن پرداخته است، تاثیر عضویت فعال ایران در مجامع یا معاهدات بین‌المللی آموزشی در همسوتر کردن نظام آموزشی ایران با ملاک‌های جهانی (٢.٤٩ از ٣)، تاثیر ادامه تحصیل دانش آموختگان ایرانی در کشورهای دیگر در همسوتر کردن نظام تعلیم و تربیت ایران با ملاک‌های جهانی تعلیم وتربیت (٢.٤٢از٣)، تاثیر گشایش موسسات آموزشی فراملی در ایران در جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران (٢.٣٩ از٣) به ترتیب بیشترین تاثیر در جهانی کردن نظام آموزشی ایران را از دیدگاه دانشگاهیان می‌تواند داشته باشد؛ و آزادی عمل برای پذیرش و اجرا نوآوری‌های آموزشی مبتنی بر جهانی‌شدن با کسب کمترین میانگین (١.٦١ از ٣)، نشان از عدم آزادی عمل در این زمینه را داشت.

بحث و نتیجه‌گیری

در مقاله حاضر بر اساس نظریه جهانی‌شدن، ابعاد تاثیر جهانی‌شدن در دو بعد منفی و مثبت فرهنگی و سیاسی نشان داد؛ فرهیختگان دانشگاهی جهانی‌شدن را بطور کلی امری مثبت در راستای سیاسی و فرهنگی ارزیابی نموده‌اند که نگاه خوشبینانه‌تری به بُعد فرهنگی نیز داشته‌اند. می‌توان گفت گرایش به بعد فرهنگی جهانی‌شدن در دانشگاهیان، از آن جهت است که دانشگاه یک نهاد فرهنگی است که رسالت اصلی آن بسط فرهنگ ملی و

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

آشنایی با سایر فرهنگ‌هاست. در همین رابطه بررسی دیدگاه دانشگاهیان از تاثیرات جهانی‌شدن بر نظام آموزشی ایران، بیانگر آن بود که دانشگاهیان تاثیرات جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران را بیشتر به عنوان امری فرهنگی- سیاسی مثبت نگریسته‌اند. این نگاه خوشبینانه به تاثیرات جهانی‌شدن با رویکرد تعلیم و تربیت پست مدرنیستی که دیدگاهی "تکثر گرایانه[۱] "است و به " تفاوتها[۲]" اهمیت ویژه‌ای می‌دهد، همخوانی دارد. از دیدگاه فوکو و دریدا(نقل در فرمهینی، ۱۳۸۹ ص ۲۱٤) نفی هر گونه فرهنگ مسلط در کانون توجه تعلیم و تربیت است. نقدی که همواره از طرف پست مدرنیست‌ها به مدرنیته وارد است " کلیت گرایی[۳]" است که خرده فرهنگ‌ها در آن نادیده گرفته شده است. در حالی که مقوله مورد توجه پست مدرنیست‌ها توجه به عنصر "دیگری" است؛ یعنی توجه به حضور و تاثیر حضور فرد دیگر و فرهنگ دیگر.. عمادزاده و فرحمند(۱۳۸۳)معتقدند جهانی‌شدن از سنخ غلبه، تحکم و تجبر نیست، بلکه فرایندی است که محصول و برایند اندیشه، عمل و حاصل تعامل آن دو است. ژیرو[٤](۲۰۰٤) می‌گوید معلمان بایستی به نقش انتقادی که به آنها در ارتباط با تحصیلات عمومی و عالی داده می‌شود، توجه نمایند؛ که آنها را قادر می‌سازد به مخالفت با رویکرد یکپارچه‌سازی و بروکراسی کردن تحصیل بپردازند.

حوزه نفوذ جهانی‌شدن در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، آموزشی و اجتماعی مورد کنکاش قرار داده شد؛ نتیجه مشخص ساخت که حوزه آموزش از دید دانشگاهیان آخرین حوزه نفوذ را به خود اختصاص داده است. دانشگاهیان معتقدند نتیجه ورود جهانی‌شدن بر جوامع تا کنون بیشتر اقتصادی بوده است. خوش قدم و همکاران(۱۳۹۱) معتقدند " امروزه بحث جهانی‌شدن یک موضوع اقتصادی است و برای جوامع در حال توسعه چالش برانگیز شده است، که این شرایط در تمامی ارکان جامعه از جمله آموزش و پرورش مسائل جدیدی را از قبیل تغییرات سریع برنامه‌ها، بازسازی برنامه‌ها را موجب شده است. این مسائل در کشور ایران و آموزش و پرورش آن در بعضی از مواقع همگام با پیشرفت‌های جهانی از جمله: تغییر سریع در برنامه‌ها به جای تکیه بر روش‌های سنتی حافظه پروری، به روش‌های پژوهش بها داده است؛ ولی در مسائل مدیریت و سازماندهی، هنوز تمرکز گرایی وجود دارد و نگاه به تفاوت‌ها در برنامه‌ریزی کمتر است." عبدالوهابی، مهرعلی‌زاده و پارسا (۱۳۹۵) به نقش جهانی‌شدن در گسترش یادگیری‌های مجازی توجه کرده‌اند.

مهرعلی‌زاده (۱۳۸٤) معتقد است اساس جهانی‌شدن و تحلیل از وضعیت جهان، ریشه در قبل از اضمحلال نظام پولی برتن ودز و توسعه فناوری ارتباطات نوین جهانی دارد. یافته‌ها نشان داد علیرغم شروع جهانی‌شدن از

---

۱. Pluralism
۲. The difference
۳. Totalitarianism
٤. Giroux

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

حوزه اقتصادی، جهانی‌شدن در همه حوزه‌ها از جمله حوزه آموزش نفوذ داشته است. بنابراین لازم است متولیان تعلیم و تربیت جهت جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران، به مطالعه سیستم‌های آموزشی جهانی بپردازند و با عضویت در این سیستم‌ها گامی محکم در زمینه جهانی‌شدن بردارند.

در بررسی چالش‌ها و موانع نظام آموزشی ایران در روند جهانی، نتایج تصریح ساخت که فرهیختگان دانشگاهی معتقدند عمده‌ترین چالش تعلیم و تربیت ایران در حوزه جهانی‌شدن، مربوط به برنامه و محتوی آموزشی می-باشد و چالش تکنولوژیکی را نیز دومین چالش ارزیابی کرده‌اند. با توجه به نتایج اسناد پژوهی می‌توان علت را در دلایل زیر جستجو کرد: تحریم‌ها، که دسترسی به منابع و سایت‌های علمی را محدود کرده، ناهماهنگی بین سیاست‌های آموزشی ایران با سایر ملل پیشرفته، ترجمه کتب که یا به صورت حرفه‌ای ترجمه نشده‌اند یا مبتنی بر ادبیات فارسی نیستند. صمدی و زارع (۱۳۹٤) چالش‌های تولید دانش مدیریت در نظام آموزشی در عرصه جهانی‌شدن را اینگونه برشمرده‌اند: "تغییرات مداوم در حوزه علوم انسانی، عدم همخوانی تئوری‌های مدیریت با جهان‌بینی اسلامی، تحریم‌های بین‌المللی و عدم دسترسی به منابع مختلف علمی". لونارد جی وکس [۱] (۲۰۰۳) می‌گوید جهانی‌شدن می‌تواند باعث تغییرات بنیادین شود. مطلب قابل بحث برای تغییرات اساسی، تغییر در تمرینات برنامه‌درسی، بوسیله تنظیم الگوهای جدید از تولید دانش و استفاده از آن در محل کار به منظور فراهم کردن یک برنامه درسی تکنیکالی و کارآمد می‌باشد.

با توجه به داده‌های به دست آمده از بررسی موانع رویکردی نظام آموزشی ایران در روند جهانی‌شدن، ابتدا باید دیدگاه سیاستگذاران آموزشی به مقوله جهانی‌شدن اصلاح گردد. با توجه به داده‌های به دست آمده از موانع کسب مدارک بین‌المللی توسط دانش آموختگان ایرانی از نظر دانشگاهیان عدم تسلط بر زبان خارجه توسط دانش آموختگان ایرانی اولین مانع اصلی کسب مدارک بین المللی بوده است و پس از آن عدم تطبیق نظام آموزشی ایران با سایر کشورها به عنوان دومین مانع یاد شده است. واجارگاه وهمکاران(۱۳۹۱) از بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، عوامل زیر را برشمرده‌اند: نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، کاربرد محدود فناوری نوین در آموزش و تدریس، اجبار در استفاده از زبان فارسی.

از مسایل مهم این مقاله آگاهی از عوامل موثر بر جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران بود. نتایج بدست آمده حکایت از آن دارد که مناسب‌ترین سبک مدیریت برای جهانی‌شدن، نظام آموزشی مدیریت تمرکززدا بوده است. در همین زمینه فوکو[۲](به نقل از فرمهینی، ۱۳۸۹)می‌گوید صاحبان قدرت به کمک برنامه‌درسی متمرکز نظرات خود

۱. Leonard J. Waks
۲. Foucault

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.2008000.1396.9.3.2.2]

را تحمیل می‌کنند. اندرسن[۱] (۲۰۰۵) نیز به این نتیجه رسیده است که ساختار تصمیم‌گیری غیرمتمرکز در محیط-های پویا موثرتر به نظر می‌رسد. تمرگززدایی جلوه‌های از نظام مردم سالاری و دموکراسی است که این نظام با ویژگی‌های جهانی‌شدن همخوانی بیشتری دارد. با توجه به پدیده جهانی‌شدن که همه سطوح و ابعاد کشورها را در نوردیده، مسلم است که مدیریت متمرکز کارایی نخواهد داشت و نظر متولیان تعلیم و تربیت این مطلب را تایید نمود است.

در واقع آنچه از بررسی نیروهای تاثیرگذار بر جهانی‌شدن مشهود بود، آن است که دانشگاهیان کمترین درصد را در جهانی‌کردن نظام آموزشی ایران به فشار ارگان‌های برون مرزی داده‌اند. دلیل این امر، شاید نگاه سیاسی پاسخ دهندگان به فشارهای برون مرزی باشد. همچنین دانشگاهیان بیشترین درصد را به خواست اکثریت و با کمی تفاوت به دولت مردان ایران داده‌اند. به نظر می‌رسد دیدگاه دانشگاهیان به واقعیت نزدیکتر است، زیرا هنوز نظام آموزشی ایران به گونه‌ای است که هرگونه قدمی در رابطه با جهانی‌شدن نظام آموزشی، بایستی با موافقت دولتمردان ایران انجام گیرد. ذاکر صالحی (۱۳۸۳) معتقد است با توجه به ساختار آموزش‌عالی در کشور ما و نیز با امعان به الگوهای دانشگاهی می‌توان گفت که پایه دانشگاه‌های ما، براساس الگوی ناپلئونی بنا نهاده شده است، دولت بر امور مالی و انتصابات مقامات دانشگاه، نظارت دارد و یکی از هدفهای آن تربیت کادر اداری برای دولت می‌باشد.

دانشگاهیان برخورد نظام آموزشی ایران با پدیده جهانی‌شدن را برخوردی فعال ارزیابی کرده‌اند که سعی دارد متناسب با فرهنگ بومی خود، از آثار سازنده جهانی‌شدن بهرمند گردد. در گزارش جهانی‌شدن مدیریت بین-المللی[۲] (۲۰۱۱) آمده است " امروزه حتی ایزوله‌ترین دانشکده‌ها هم برای افزایش تماس‌ها و تحقیقات و آموزش‌های جهانی به آسانی نمی‌توانند غیر قابل نفوذ باشند. جهانی‌شدن جوامع و تجارت و اقتصاد منجر به یک تقاضای زیادی برای جهانی‌شدن مدیریت آموزشی گشته است." اما انتخاب برخورد مقابله‌ای با پدیده جهانی‌شدن توسط دانشگاهیان، نشان از آن دارد، تعدادی از دانشگاهیان معتقدند که به علت آثار سو جهانی-شدن، بایستی با حفظ فرهنگ بومی از ورود پدیده جهانی‌شدن جلوگیری کرد. این نتیجه با یافته‌های سجادی (۱۳۸۲) در تحقیقی با عنوان جهانی‌شدن و پیامدهای چالش برانگیز آن در تعلیم و تربیت، همخوانی دارد. اما در خصوص مزایایی جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران به نظر می‌رسد که دانشگاهیان به خوبی از مزایایی جهانی‌شدن آگاهی دارند. دانشگاهیان گویه افزایش سهم ایران در تولید دانش جهانی را مهمترین مزیت جهانی شدن ارزیابی کرده‌اند. ارتقاء استانداردهای آموزشی نیز عامل بازدارنده موثری در جلوگیری از فرار مغزهاست. با ایجاد

۱. Andresen
۲. Report of the AACSB International Globalization of Management

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

چهارچوب مدیریتی همساز با جریان‌های جهانی شده، امکان ایجاد و افزایش دامنه تخصص‌ها و امکان جذب نیروهای دانش آموخته با استانداردهای جهانی با کارآمدی حداکثری در آن دامنه فراهم می شود که در تعامل هرچه بیشتر در یک جامعه جهانی به تولید دانش بیشتر خواهند پرداخت. نبود ساختار مناسب علمی برای جذب نخبگان علمی از جمله مشکلات درونی کشور و عوامل رانشی در پدیده فرار مغزهاست و این معضل تا آنجا پیشرفته است که بنا به گزارش صندوق بین المللی پول، ایران در میان٦١ کشور در حال توسعه در رده نخست قرار دارد (جاودانی ۱۳۸۳، ص۲۹). چنانچه ما در راستای جهانی‌شدن و همسویی با آن پیش برویم، زبان و ابزار دفاع و تثبیت و تبلیغ در تمام سطوح و ساحت‌های فرهنگی– دانشی را به ما خواهد داد در واقع بستر مشترکی برای تعامل چند سویه، پویا و هم‌افزا را برای ما فراهم خواهد کرد. نهایتاً، در بررسی میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی‌شدن به نظر می‌رسد که نظام آموزشی ایران از یک آمادگی نسبتاً خوبی برای جهانی‌شدن برخوردار است. در میان ١٤ گویه که به بررسی میزان آمادگی نظام آموزشی ایران برای جهانی-شدن پرداخته است، تاثیر عضویت فعال ایران در مجامع یا معاهدات بین‌المللی آموزشی در همسوتر کردن نظام آموزشی ایران با ملاک‌های جهانی، تاثیرادامه تحصیل دانش آموختگان ایرانی در کشورهای دیگر در همسوتر کردن نظام تعلیم و تربیت ایران با ملاک‌های جهانی تعلیم و تربیت، تاثیر گشایش موسسات آموزشی فراملی در ایران در جهانی‌شدن نظام آموزشی ایران به ترتیب بیشترین تاثیر در جهانی کردن نظام آموزشی ایران را می‌تواند داشته باشد و آزادی عمل برای پذیرش و اجرا نوآوری‌های آموزشی مبتنی بر جهانی‌شدن با کسب کمترین میانگین، نشان از عدم آزادی عمل در این زمینه را داشت. این نتیجه با یافته‌های شاهی(١٣٨٦) همخوانی دارد. وی دریافت که اعضای هیئت‌علمی اختیار چندانی در انتخاب همکاران، مواد درسی وتکنولوژی مورد نیاز را ندارند و از استقلال برخوردار نیستند و نظر خواهی از آنان فقط جنبه مشورتی دارد. البته نباید فراموش کرد که اجرای این سیاست‌ها در گرو حمایت‌های مالی دولت است. مارگینسون و وند[1](۲۰۰۷) می‌گویند، کمیته سیاستگذاری اروپایی نیز در مناطق مورد تحقیق خود، بر روی همکاری‌های تحقیقاتی و تحرکات منابع انسانی تاکید می‌کند، زیرا مکرراً تحرکات انسانی به عنوان یک راه‌حل ارائه گردیده است، برای ضعف‌های ظرفیتی در کشورهای در حال توسعه. سریکانت. م و آرتی ب[2](۲۰۱۰) معتقدند پدیده جهانی‌شدن بطور ایده‌آل باید برای تغییرات گسترده سیستماتیک در نظام آموزشی تقاضا شود. جهانی‌شدن نمونه‌ای از تغییرات را نمایان می‌کند که شامل تفکر مجدد در خصوص اعتقادات، ساختارها می‌باشد. همچنین جهانی‌شدن تغییر از یک رویکرد تک فرهنگی به رویکرد چند فرهنگی در آموزش را نمایان می‌سازد که این به کمک تغییر در برنامه‌های درسی و درگیر کردن برنامه‌های درسی با این تغییرات مورد انتظار، میسر می‌شود.

۱. Marginson&Wende
۲. SrikantMisra, ArtiBajpai

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

در مجموع می‌توان گفت دیدگاه فرهیختگان دانشگاهی به جهانی‌شدن، مثبت بوده و آن را به عنوان یک فرصت نگریسته‌اند. محقق به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌دهد که به بررسی چالش‌های نظام آموزشی ایران در راستای جهانی‌شدن به تفکیک مقاطع تحصیلی در آموزش و پرورش به عنوان زیر ساخت دانشگاه بپردازند، تا با شناسایی و رفع این چالش‌ها، گام‌های دقیق‌تر و سریعتری در مسیر جهانی‌سازی نظام آموزشی بردارند و به سیاستگذاران آموزشی نیز پیشنهاد می‌دهد با باز تعریف سیاست‌های کلان آموزشی در راستای جهانی‌سازی، نظام آموزشی کشور را از مواهب جهانی-شدن بهره مند سازند.

منابع

_جاودانی، حمید (۱۳۸۳). اصلاحات راهبردی برای نظام آموزش عالی کشور، آموزش عالی و توسعه پایدار. انتشارات موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. جلد دوم .

_ خوش قدم خو، سید صدر اله؛ موسوی، سید صاحب؛ شهابی، سید روح اله؛ سبحانی نژاد، مهدی (۱۳۹۱). تبیین پیامدهای جهانی شدن اقتصادی بر اهداف علمی و آموزشی مقطع متوسطه آموزش و پرورش ایران. فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، اندیشه‌های نوین تربیتی، دوره۸، شماره۲، تابستان، ۱۹۸-۱۵۵.

_ ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۳). دانشگاههای آینده : بررسی ابعاد تحول در آموزش عالی. آموزش عالی و توسعه پایدار. انتشارات موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. جلد دوم.

_سجادی، مهدی(۱۳۸۲). جهانی‌شدن و پیامدهای چالش برانگیز آن برای تعلیم و تربیت. مجله علوم تربیتی و روان شناسی. دانشگاه چمران اهواز. دوره سوم. سال دهم. شماره ۳۰ .

_شاهی،سکینه(۱۳۸٦). ارتباطات گشوده آموزش عالی. ضرورت رویارویی با چالشهای جهانی در دانشگاههای استان خوزستان دانشگاه چمران. پایان نامه دکتری مدیریت آموزشی. دانشکده مدیریت آموزشی. دانشگاه تربیت مدرس تهران.

_عبدالوهابی، مرضیه؛ مهرعلی زاده، یداله؛ پارسا، عبدالله (۱۳۹۵). بررسی موانع استقرار مدارس هوشمند در دبیرستانهای دخترانه شهر اهواز از دیدگاه معلمان و مدیران. مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره ششم. سال ۲۳. بهار و تابستان ۱۳۹۵. شماره دی ماه ۱. ۸۱-۵۵ .

_ عماد زاده، مصطفی؛ فرحمند، کام بخش (۱۳۸۳). جایگاه آموزش عالی در فرایند جهانی شدن، آموزش عالی و توسعه پایدار. انتشارات موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. جلد دوم.

_فرمهینی فراهانی، محسن (۱۳۸۹). پست مدرنیسم و تعلیم وتربیت، تهران:نشر آییژ.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

_مهرعلی‌زاده،یداله(۱۳۸٤). جهانی شدن تغییرات سازمانی وبرنامه ریزی توسعه منابع انسانی. انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.

- مهرعلی‌زاده،یداله(۱۳۸۵). جهانی شدن و چالش های رویاروی نظام های آموزشی. کارآموزی و مهارت سازی کشور ایران. اهواز: نشر رسش.

_ صمدی، پروین؛ زارع، زینت(۱۳۹٤). تحلیلی بر فرصتها و چالشهای تولید دانش مدیریت در نظام آموزش عالی ایران. فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا، اندیشه های نوین تربیتی. دوره۱۱، شماره٤، ۷٤-۵۵.

_ فتحی واجارگاه، کورش؛ ابراهیم زاده، عیسی؛فرج اللهی، مهران؛ خشنودی فر، مهرنوش(۱۳۹۱). بین المللی سازی برنامه درسی در نظام آموزش عالی ایران، چالشها و راهبردها. دو فصلنامه علمی- پژوهشی علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز. علوم تربیتی. دورششم. شماره ۲، ۸۰-٦۵.

_Andersen , TobenJuul. (۲۰۰۵), The performance effect of computer- mediated ommunication and decentralized strategic decision making . Journal Of Business Research . Vol ۵۸

_ Carnoy, D. M. (۱۹۹۹), Globalization and Educational Reform: What Planners Need toKnow. Paris: UNESCO: ۹۵.

_Dato, Al-Karim(۲۰۰۹), Critical ethnography, local-global cultural dynamics and students identity: respective from an urban school in Pakistan. department of Integrated Studies in Education, McGill University, Montreal,A thesis submitted to McGill University in partial fulfillment of the requirements of the degree of Doctor of Philosophy (Ph.D). Viewed ۲۳Jun

_Henry A. Giroux(۲۰۰٤), Critical Pedagogy and the Postmodern/Modern Divide: Towards a Pedagogy of Democratization.

http://www.teqjournal.org/backvols/۲۰۰٤/۳۱_۱/giroux.pmd.pdf

_Leonard J. Waks (۲۰۰۳), How Globalization Can Cause Fundamental Curriculum Change: Aa American Perspective© Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands.Journal of Educational Change ٤.

_Marginson, s .&M,Van der Wende (۲۰۰۷), Globalisation and HigherEducation.OECD. education working paper NO. ۸, OECD

. p ۸٦

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]

_Raj A. Arokiasamy (۲۰۱۱), An Analysis of Globalization and Higher Education in Malaysia. Quest International University Perak (QIUP)No. ۲۲۷, Plaza TehTeng Seng (Level ۲), Australian Journal of Business and Management Research Vol.۱ No.۹.

_Report of the AACSB International Globalization of Management (۲۰۱۱), Education Task Force Globalization Of Management Education: Changing International Structures, Adaptive Strategies, and the Impact on Institutions. Emerald Group Publishing Limited Howard House, Wagon Lane, Bingley BD۱۶ ۱WA, UK.

_SrikantMisra, ArtiBajpai (۲۰۱۰), Implications of Globalization on Education..viewed ۸ september ۲۰۱٤http://papers.ssrn.com/sol۳/papers.cfm?abstract_id=۱۸۰۰۷٤۰

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-04]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1396.9.3.2.2]